

Marina Garcés¹

La dolça Catalunya i el Nivell C de català

Quan jo era petita, la meva mare cantava teatralment, fent el pallaso, «Dolça Catalunya, pàtria del meu cor. Quan de tu s'allunya, d'enyorança es mor. Adéu siau, germans, adéu siau mon pare, adéu per sempre adéu»... Fèiem paròdies d'aquest adéu, fins que la cançoneta se'ns enganxava i començava a sonar, al final, com un lament. Catalunya, terra d'exilis cantats. Ara, que ja no sóc tan petita, vaig cada dimarts i dijous a treballar a Saragossa, on dono classes a la Universitat. Allà, un vell catedràtic que, com gairebé tots els aragonesos coneix molt bé les nostres costes, em saluda algun matí amb un alegre «Bon dia, dolça Catalunya!». Des del meu exili laboral pendular, mobilitzat per les línies radials de l'imperial AVE, em fa una fiblada el cor, que d'enyorança es mor.

Vaig créixer en una Catalunya enyorada de si mateixa, del que havia estat i del que hauria pogut ser. Una Catalunya amb més pedagogia que filosofia. Una Catalunya de lletrats i lletraferits, que igual servien per escriure poemes, lleis, cançons o estatuts. Era una Catalunya de sobretaules i sobrevinguts. Una Catalunya d'amics, parents i coneguts, de parla amb en tal, que està casat amb la qual, i digues-li que tot allò ja no cal. Amb les ferides i les vergonyes amagades a la foscor dels passadissos, era una Catalunya que creia retrobar-se a si mateixa, mentre posava el seu destí en mans de pujols i maragalls, sense fer gaires escarafalls. Res no era com s'esperava, però per fi tot quedava a casa.

La meva Catalunya era una Barcelona grisa, de diumenges deserts a l'Eixample, i un Cap de Creus pelat i ventós. Ni camps, ni boscos, ni la dolçor de la costa suau. La dolça Catalunya on vaig créixer era dura i esquerpa, poc donada encara a les seduccions i a les distraccions. El vermut a una cantonada del carrer Bruc, i a l'estiu quatre figues i raïm eixut. Una barreja de calvinisme i de salvatgisme, de rigorositat en el treball i de nua austeritat en els plaers. Hi havia flotant alguna culpa, encara no sé quina, que calia expiar.

Vaig aprendre a parlar, a pensar i a respirar en un català ric i porós, farcit de «buenus», «bussóns» i «bomberus», de frases dites en francès i de giragonses de l'Alt Empordà. Era un català que buscava perfilar-se però no reprimir-se. Que no

1. Amb el cap, he contribuït al pròleg d'aquesta publicació. Aquí escric des del cor, si és que es poden separar.

era ni podia ser normal, i que tot i normalitzat, seguia sent excepcional. Era excepcional perquè havia travessat prohibicions i maltractaments. Era excepcional perquè no era del tot actual, arrossegava paraules antigues que s'incorporaven a una actualitat que no havia acompanyat. Era excepcional perquè en una realitat dura i austera podíem dir, això sí, les paraules més dolces, «pare», i «mare», i «t'estimo», que hem començat a «festejar», que el cel està «enteranyinat» i que si et deixo, ho faré «a contracor»... Ningú no en tenia, encara, el monopoli. Ningú no sabia exactament com s'havia de dir o d'escriure això i allò, però era un català que ens deixava dir i escriure tot el que necessitàvem d'una manera que sonava, desacomplexadament, divertidament, a victòria. Hi havia victòria, però no ressentiment. Hi havia autoafirmació, però no ignorància ni estupidesa. Era un català en continuïtat amb el castellà i el francès. Un català que s'incorporava de nou al circuit de les llengües germanes, llatines, de tu a tu, d'igual a igual, i que tot i així seguia sent excepcional, perquè ho feia sense fronteres ni Estat.

Vaig aprendre a llegir, a recitar i a cantar en un dels bressols de la pedagogia catalana i vaig decantar-me per les lletres en aquest país de lletrats i lletraferits. Això sí, vaig apostar per la filosofia no sé si, en el fons, per un esperit de contradicció. Els catalans i la filosofia: un gran desert fins que arribem a Ramon Llull. Fantàstic: un salt de més de set segles, tres llengües, dues religions i més vides que un gat. Això és la filosofia... per un català. Relacionar-se amb el que no té. Imagineu-vos doncs per una catalana! Així vaig empassar-me la carrera i el doctorat, tan ràpid com si m'empaités un tren, o com si n'hagués de perdre algun, que és pitjor. Però amb il·lusió. Amb voracitat. En català, en castellà, en alemany, en francès, en anglès i en el que calgués.

I quan ja estava a punt, titulada i preparada, entregada a la causa de retornar al gran país de la pedagogia la meva desobediència filosòfica, vaig anar-me'n, flamant, a apuntar «a llistes», és a dir, a la reserva de professors substituïts de secundària. No tenia gaire esperances, ja que amb la LOGSE de l'any 90 la Generalitat havia estat pionera en l'eliminació de la filosofia del Batxillerat (de la que ara es queixen, l'any 2013, davant de la LOMCE del ministre Wert). Tot i així, contra tota esperança, vaig lliurar el meu patracol de papers. La causa és la causa. I l'administrativa del Departament d'Ensenyament, repassant-los amablement, funcionalment, em va dir: I el Nivell C de català? Com, el què? Si no tens el Nivell C no et pots apuntar. El nus a la gola no em deixava respirar. Però que no sents amb què et parlo?, li vaig dir. És o no és català? Em va tornar el meu patracol de títols i de bones notes, el meu 10 a la prova de català de la Selectivitat, els meus diftongs ben accentuats al llarg de tota una vida, les maleïdes dièresis i la transcripció fonètica en totes les variants dialectals i més; em va tornar les meves ganes, el meu sentit del deure i el meu sentiment de culpa per haver estudiat filosofia. Em va tornar tot això i jo, com vaig aconseguir anunciar-li amb un fil de veu, no hi vaig tornar mai més. No hi he tornat mai més. Dolça Catalunya, pàtria del meu cor.

Aquest és un conte amb «moraleja» (no sé com es diu moraleja en català, m'agraden les moralejas així tal com sonen, amb la seva j aspirada i la seva e tancada). La moraleja és que no vull tenir un Estat propi ni el Nivell C de català. No ens deixem tancar en els estrets marges d'un Estat ni d'un Certificat. Va, catalans, un esforç més. Que d'aquest tros de terra n'han sortit idees més inquietants. D'alguna manera pensava que els qui teníem la sort de parlar una llengua excepcional, fora de la pista dels Estats i les seves misèries, seríem capaços de pensar, també, coses excepcionals. Que tenir cervells i cors bi- o tri-lingües, paraules barrejades i dubtes ortogràfics ens faria també més preparats a l'hora de reinventar els mapes de la política, i que seríem així els protagonistes, junt a tants com nosaltres, que portaríem els Estats monolítics i monolingües que ens han asfixiat a la seva extinció. Acabem amb Espanya, i tant! I amb França i amb l'imperialisme de l'anglès, amb els aris i els teutons, amb la Lliga Nord i amb l'ortodòxia jueva, musulmana i vaticana. Els catalans som pocs, petits i escarransits. Això, si parlem de pobles, nacions i Estats. Però sabem inventar-nos els mapes i les paraules, ser d'on no som i no estar mai on toca, pensar d'una manera i parlar d'una altra, canviar d'idioma a mitja paraula, i travessar, com teletransportats i posseïts, diversos universos de sentit. No diré que el món ens necessita, perquè seria una broma de mal gust, però sí que crec que tenim alguna cosa a aportar més interessant que la nostra trista, dissortada i incompresa diferència.